

Kiinnostus sukupuoleen: Aurora Reinhard houkuttelee kyseenalaistamaan stereotyyppiä

Annamari Vänskä

Kuvataideakatemian tila-aikaosaston opiskelijat järjestivät kesän 1996 alussa Rikospoliisin entisessä toimitalossa, Merimiehenkadulla Helsingissä *Kaukolämpöä ja muita siirtymiä* -nimisen näyttelyn. Sokkeloisten käytävien vihonviimeisessä huoneessa oli sohva ja sen edessä rankalla kädellä manipuloitu, seinälle projisoitu videoteos. Verinimisellä videolla nuori, hymyilevä nainen katsoi katsojaa silmiin veren valuessa naisen kasvoja pitkin hänen suuhunsa ja kaulalleen. Saman kerroksen aulassa, vaahotosammutinkaapissa oli valokuva, jossa naisen rinnasta näytti katsojaa kohti työntyvän räjähtävä penis.

Molemmat teokset olivat nuoren taitelijalupauksen, **Aurora Reinhardin** (s. 1975) käsialaa.

Opiskelijanäyttelyn jälkeen Reinhard on vakiinnuttanut asemansa suomalaisen nykytaiteen ytimessä. Hänen taiteellinen tuotantonsa koostuu valokuvista, performansseista ja videoteoksista. Edelleenkin Reinhard ei ole tyytynyt käsittelemään helppoja eikä miellyttäviä asioita. Päinvastoin, kyytiä ovat saaneet yhteiskuntaamme vaivaavat erilaiset tabut sekä suhteessa naisen ruumiiseen että seksuaalisuuteen. Reinhard on sanonut itse, että

Omakuva, 1996.

SQS
01/06

137

Pervolinssi
Taidegalleria

Annamari
Vänskä

taiteilijana hän haluaa ilmaista asioita, joista on vaikeaa puhua. Hänen pyrkimyksensä on saada yleisössä aikaan liikahduksia ja ajattelutapojen muutoksia tuottamalla teoksia, jotka aiheuttavat katsojissa voimakkaita tunne-reaktioita. Reinhardin missiona on siis saada yleisö näkemään toisin silmin ja kyseenalaistamaan vakiintuneet käsityksensä, siis laajentamaan ajattelullista horisonttiaan. Tässä mielessä Reinhardia voisi kuvailla romanttiseksi valistajaksi. Hänen esikuvanaan erityisesti taiteilijauran alkuaikoina olikin toinen Suomi-neidon helmoja nykivä ja omaatuntoa kolkuttelemaan pyrkivä kriittinen ääni, taiteilija **Teemu Mäki** (s. 1967). Reinhard sanoo Mäen olleen hänelle nuoruuden ajan idoli, samaan tapaan kuin rokkitähdet olivat muille hänen ikätovereilleen: *“Erityisesti*

Tänään en ole syönyt vielä mitään sarjasta
Terve Nuori Nainen, 1997

ihailin hänen uskallustaan puhua kriittisesti kulutus-kapitalismista aikana, jolloin ihanteellinen kansalainen on yhtä kuin iloinen kuluttaja.”

Reinhardiin teki vaikutuksen Mäen kyky aiheuttaa katsojassa voimakkaita fyysisiä ja emotionaalisia tunne-tiloja. Samaan vaikuttavuuteen Reinhard pyrkii myös itse. Varsinaisen taiteellisen läpimurron suomalaisen kuvataiteen kentällä Reinhard teki vuonna 1997, opiskellessaan vielä Kuvataideakatemiassa. Tuolloin hän ja hänen opiskelutoverinsa, nykyisin kuvataiteen kansainväliseen taiteilijaeliittiin hivuttautunut **Salla Tykkä**, pitivät näyttelyn nimeltä *“Terve nuori nainen”* Kuvataideakatemian galleriassa, Helsingin Kasarminkadulla. Näyttelyssä Reinhard ja Tykkä käsittelivät yhtä nykytaiteen keskeisimmistä teemoista: ruuan ja naiseuden välisiä kytköksiä. Kuten feministitutkijat ovat esittäneet, kulttuurissamme ruoka on asia, jonka avulla viitataan paitsi naiseuteen, myös naisen seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen nautintoon. Näyttelyssä Reinhard ja Tykkä pohtivat kahden aikamme sairauden, anorexia nervosan ja bulimia nervosan suhdetta ideaalinaiseuden tuottamiseen. Näyttelyn teoksissa Reinhard keskittyi käsittelemään bulimiam, kun taas Tykkän huomion keskipisteessä oli anoreksia. Kokonaisuudessaan

Niin Naisellinen, 1999.

näyttelyä on mahdollista lukea visuaalisena evidenssinä siitä, kuinka intohimoinen jännite ruuan ja naisten välille kulttuurissamme rakentuu.

Näyttelyn saaman laajan julkisuuden ja keskustelun jälkeen Aurora Reinhard on jatkanut vaikeiden ja vaiettujen asioiden käsittelyä. Erityisesti hän on keskittynyt tutkimaan sukupuolen ja seksuaalisuuksien “harmaita vyöhykkeitä” ja kyseenalaistanut eri tavoin heteronormatiivista sukupuolijärjestelmää. Tässä mielessä Reinhardin taiteellisen työn voikin sanoa tarjoavan visuaalisen kulttuurin tutkijalle oikoteitä kysymyksiin siitä, kuinka kuvat mainoksista musiikkivideoihin ja taiteeseen todella

ovat nykykulttuurissa se paikka, jossa popularisoitua tietoa ideaalisista feminiinisyyksistä ja maskuliinisuuksista tuotetaan.

Esimerkiksi Reinhardin valokuvateos nimeltään *Niin naisellinen* (1999) on tästä oivallinen esimerkki. Teos koostuu kolmesta valokuvasta, jonka lähtökohtana on tutkia sitä, kuinka visuaalisuus sanelee nykynaiseuden muotoja. Triptyykin kuvista sängyllä makaavan, nykykulttuurin versiota taidehistorian keskeisestä Olympiahahmosta muistuttavan, parrakkaan pitsialusvaatteisiin pukeutuneen hahmon lähtökohtana Reinhardilla oli tutkia sitä, millaisia rajoituksia naiseudelle asetetaan. Jos naisella

on karvoja “väärässä paikassa”, kuten kasvoissa, luetaanko hahmoa enää naiseksi? “Minua kiinnosti kysymys siitä, että miksi esimerkiksi rintojen poisto on niin voimakas naiseuden merkitsijä. Mikä tuossa ruumiinosassa on niin merkittävää, että sen poissaolo horjuttaa naiseuden merkitystä”, Reinhard pohtii. Teoksen keskiössä onkin kysymys seksuaalisesta ja sukupuolisesta viehättävyydestä – ja kuinka tiukat säännöt esteettisyyttä ja normaaliutta määrittelevät. Teos haastaa normatiivisia määritelmiä siitä, mitä haluttava naisuus pitää sisällään.

Samana teeman parissa Reinhardin voi sanoa työskennelleen oikeastaan koko taiteellisen uransa ajan. Haastatteludokumentin muotoon rakennetussa videoteoksessaan *Poikatyttö – Boygirl*, (2002) Reinhardin voi sanoa osallistuvan keskusteluihin naisandrogyniasta sekä feminiinisyyden ja maskuliinisuuden queerittamisesta. Teoksessaan Reinhard haastattelee kolmea androgynyä, nuorta poikatyttöä. He kertovat henkilökohtaisia tarinoita, jotka avaavat tilan ajatella sukupuolidikotomiat kyseenalaistavia sukupuolisuuden muotoja. Suomalaiset nuoret kertovat, millaista androgyninä poikatyttönä eläminen on yhteiskunnassa, joka jakaa ihmiset naisiin ja miehiin. Tässä mielessä videon pohjavireenä on kerta toisensa jälkeen toistuva ajatus siitä, kuinka pakottava sukupuolijärjestyksemme todella on. Tämä tulee erityisen selkeästi esille poikatyttöjen kommentteissa, joissa he kertovat tuntevansa itsensä ulkoisen olemuksensa vuoksi jollakin tavalla ulkopuoliseksi, outsidersiksi. He kertovat tuntevansa syyllisyyden ja häpeän tunteita, koska ihmiset eivät välttämättä tunnista, kumpaa sukupuolta he ovat. Yksi haastatelluista sanoo pohtivansa usein sukupuolen-

korjausprosessiin ryhtymistä, jottei aiheuttaisi muissa niin paljon torjuntaa. Toinen puolestaan kertoo, että hän tuntee “kusettavansa” asiakkaitaan hierojan ammatissaan: “Usein ne lähtee pois siinä uskossa, että se oli mies, joka niitä hieroi. Mutta mitä voin tehdä, emmä nyt passi kädessäkään niitä voi vastaan mennä.” Kolmas haastatelluista kuitenkin myöntää, että androgynistä ulkomuodosta on hänelle ollut pelkkää hyötyä ammattipiireissä: “Tällä ulkomuodolla on paljon helpompaa kohota jätkäksi muiden jätkien joukkoon. Ja hyvä niin.”

Poikatyttö – Boygirl on saanut innostuneen vastaanoton myös kansainvälisillä taideareenoilla ja suonut taiteilijalle maineen lisäksi myös arvostetun mediataiteen palkinnon vuonna 2002 Karlsruhessa, Saksassa. Yleisöä on ihastuttanut muun muassa Reinhardin kyky saada haastatellut puhumaan avoimesti omista kokemuksistaan elämästä sukupuolesta, joka ei asetu selkeästi naisen tai miehen, maskuliinisen tai feminiinisen kategoriaan. Voikin sanoa, että *Poikatyttö – Boygirl* problematisoi feminiinisyyden ja maskuliinisuuden normatiivista esittämistä. Teos osoittaa, että sukupuolinen ja seksuaalinen toiseus on aina läsnä, kompleksisissa muodoissaan, myös valtavirtakulttuurin kanonisoimissa kuvissa naisista ja miehistä.

Poikatyttölle diptyykinomaisen parin muodostaa Reinhardin videoteos *Female* (2003). Myös tämä teos on teknisesti rakennettu haastattelumuotoon ja myös tässä teoksessa haastateltavia on kolme. Reinhardin kiinnostuksen keskiössä on edelleen feminiinisyys ja naiseuden suhde anatomiseen ruumiiseen. Teostaan varten Reinhard haastatteli kolmea MTF-transnaista, joista jokainen on eri kohdassa sukupuolenkorjausleikkaustaan.

Stillkuvia videoteoksesta *Poikatyttö -- Boygirl*, 2002, 12 min.

Stillkuvia videoteoksesta *Female*, 2003, 25 min.

SQS
01/06

141

Pervolinsi
Taidegalleria

Annamari
Vänskä

Taiteilija kertoo:

“Halusin tehdä feministisen elokuvan naisista. Vuonna 2002 tutustuin **Kiaan**, miehestä naiseksi -transseksuaali-seen naiseen. Ajatus siitä, että joku on kokenut elämänsä sekä miehenä että naisena tuntui kiinnostavalta. Halusin tietää, miltä tuntui yhtäkkiä olla nainen, kun takana oli 30 vuotta miehenä. Oliko Kia koskaan ollutkaan mies? Mielestäni tarvitsemme sanoja käsitteellistämään sitä, keitä olemme. Kieli asettaa kuitenkin arvaamattomia rajoja ymmärryksellemme. Jos emme osaa nimitä omaa identi-teettiämme, se on todella haastavaa myös muille puhumattakaan siitä, kuinka henkilö itse osaa kertoa itsestään toisille.”

Naisellisuuden tutkiminen sai jatkoa *Femalelle* Reinhardin videoteoksessa nimeltä *Julio & Lupitá* (2005). Muodoltaan teos on kuin parodia MTV3:lla pyörineestä *Tanssii tähtien kanssa* -ohjelmasta. Videolla keski-ikäinen kolumbia-lainen mies, **Julio Diaz** tanssittaa synkän latinorytmin tahdittamana luonnollisen kokoista, seksikkään tiukkoihin vaatteisiin puettua Lupitá-nimistä nukkea. Ilmeeton nukke taipuu Julion käsittelyssä mitä eriskummallisimpiin asentoihin. Japanissa Reinhardin videota on luonnehdittu perverssiksi, jopa pedofiiliseksi: “Sain siellä palautetta, että videon mies rakastaa naista samalla tavalla kuin pedofiili, joka väittää rakastavansa lasta, vaikka tekeekin todellisuudessa rakkauden kohteelleen pelkkää paha.”

Toisenlaisen tarinan Reinhardille kertoi videolla tanssiva

Stillkuvia videoteoksesta *Julio & Lupitá*,
2005, 4.35 min.

SQS
01/06

142

Pervolinssi
Taidegalleria

Annamari
Vänskä

Diaz, New Yorkissa asuva katutaiteilija. Hänen mukaansa performanssi perustuu vanhaan latinalaisamerikkalaiseen perinteeseen, jossa vaimonsa menettänyt mies rakentaa vaimoaan muistuttavan nukan ja tanssii sen kanssa viimeisen tanssin ennen nukan polttamista.

Samalla kun Reinhard työskenteli *Julio & Lupitan* parissa, hän siirtyi tutkimaan naiseutta nykykulttuurin perimmäisenä fetissinä – ja millaisin keinoin tätä fetisoitua statusta olisi mahdollista kyseenalaistaa. Projektin nimi, *Teaser* (2006) viittaa useisiin suuntiin:

“Teaserin lähtökohtana on kysymys siitä, mitä silmä havaitsee ja mikä houkuttelee katsomaan. Tutkin houkuttelevuutta ilmeisimmän houkuttelevuuteen viittaavan merkin, naisen fragmentoidun ruumiin ja asusteiden kautta. Pohdin, miksi juuri naisen ruumis ja kasvot ovat se houkutin, joilla erilaisia tuotteita ja palveluita kulttuurisamme myydään.”

Jos sanaa *teaser* ajattelee sanakirjan kautta, se saa englannin kielessä hyvinkin jännittäviä merkityksiä. Oxford English Dictionary määrittelee seuraavalla tavalla: *“A teaser is one who teases or annoys”*, *“joku joka kiusaa tai raivostuttaa”*. Se on myös *“nainen, joka sytyttää, mutta kieltäytyy lähentely-yrityksistä: kullin kiusaaja”*. Teaser viittaa myös strip-teaseen ja strip-tease-taiteilijaan. Sanalla on myös elimellinen yhteys mainonnan maailmaan: *“A teaser is an introductory advertisement, especially an excerpt or sample designed to stimulate interest or curiosity.”*

Teoksena *Teaser* koostuu valokuvista ja esineistä. Se esittää väitteen naiseuden konstruktiohanteesta ja siitä, että naisruumis on aina fragmentaarinen, osista koottu.

Eye-Dolize sarjasta Teaser, 2006.

Funny sarjasta Teaser, 2006.

Follow Me sarjasta Teaser, 2006.

Kokonaisuuden Reinhardin teoksessa tuottavat ruumis, hiukset, kasvot, kengät, hansikkaat, kynnet jne. Teokses-
saan Reinhard tutkii niitä keinoja ja mekanismeja, joilla
feminiinisyydestä tehdään fetisoituja tuotteita – kuinka
seksualisoitujen fetissien representaatioista on tullut femi-
niinisyyden korvikkeita tai proteeseja. Teoksen pääfokus
onkin siinä, kuinka seksuaalisen fetissimin koodeista ja
konventioista on tullut hyväksyttävä osa feminiinisyyden
kulttuurista tuottamista. Se, mikä *Teaser*-teoksen yllä
näyttää voimakkaasti leijuvan, on kysymys keinoista, joilla
feminiinisyyden merkityksiä konstruoidaan ja dekonst-
ruoidaan mutta erityisesti, kuinka fetisoidun naisruumiin
esityksiä olisi mahdollista lukea perinteisiä fetissin määri-

Why I Pose for the Art Students
sarjasta Teaser, 2006.

Pin Up sarjasta Teaser, 2006.

SQS
01/06

145

Pervolinssi
Taidegalleria

Annamari
Vänskä

telmiä kyseenalaistaen ja niille uusia, queereja tai vikuroivia merkityksiä etsien.

Aurora Reinhardin teokset tarvelevät normatiivisia naiseuden ja mieheyden muotoja, ne tuovat esille normiin väistämättä sisältyvien, normia rikkovien sukupuolten ja seksuaalisuuksien olemassaolon. Reinhardin teosten voi sanoa vikuroivan normikuvastoa vastaan tuodessaan katseen keskiöön usein trivialisoituja, epänormatiivisia esityksiä. Tässä mielessä Reinhardin teokset osallistuvat keskusteluihin sukupuolen rakentumisesta toisteisesti erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Teosten äärellä onkin mahdollista pohtia, millaisissa hetkissä subjektin muodostuminen tapahtuu ja millaisissa olosuhteissa näitä pakottavia mekanismeja on mahdollista toistaa toisin. Siksi Reinhardin teoksissa figuroivat tottelemattomat, huonot subjektit. Sellaiset, jotka uhmaavat totunnaista järjestystä.

Flowers sarjasta Teaser, 2006.

SQS
01/06

146

Pervolinsi
Taidegalleria

Annamari
Vänskä